

Prosjektrapport nr. 7/2003

Der innflytteren tas vare på

En studie av utvikling, strategisk tenkning og praktisk arbeid med inn- og tilbakeflytting i Tinn kommune

Hanne Mari Førland

SERA

Hans Kjetil Lysgård

Agderforskning

Tittel Der innflytteren tas vare på - En studie av utvikling, strategisk tenkning
og praktisk arbeid med inn- og tilbakeflytting i Tinn kommune

Forfattere Hanne Mari Førland og Hans Kjetil Lysgård

Rapport Prosjektrapport nr. 7/2003

ISSN-nummer 0808-5544

Bestillingsinformasjon

Utgiver

Agderforskning
Serviceboks 415,
N-4604 Kristiansand

Telefon 38 14 22 00
Telefaks 38 14 22 01
E-post post@agderforskning.no

Hjemmeside <http://agderforskning.no>

INNHold

Bakgrunn og formål for studien	1
Flytting som tema i Tinn kommune – strategi, formål og innhold	2
Arbeidsform og metodikk	5
Resultater av kommunale strategier	7
Hvem flytter til Tinn kommune?.....	9
Eksempler: Tre historier om flytting.....	10
Hva er overførbart av Tinn kommunes erfaringer?.....	19

Bakgrunn og formål for studien

Tinn kommune har fra slutten av 1980-tallet arbeidet aktivt med problemstillinger omkring hvordan man skal trekke til seg og ta vare på innflyttere til kommunen. Arbeidet har over flere år blitt lagt merke til både i andre kommuner, fylkeskommuner, departementer og forskningsmiljøer. Selv om det er gjort flere forskningsarbeider som dokumenterer deler av det arbeidet som er gjort, har tilretteleggere i både Tinn kommune, Telemark fylkeskommune og Kommunal- og regionaldepartementet sett behovet for en samlande dokumentasjon og oversikt over arbeidet. Agderforskning og SERA har fått i oppdrag fra Kommunal- og regionaldepartementet å lage en studie som bidrar med en slik dokumentasjon, med spesielt fokus på om de anvendte strategiene og metodene kan overføres til andre kommuner.

Studien har som hovedformål å dokumentere hvordan Tinn kommune har forholdt seg til innflytting som kommunal strategi. Det er lagt vekt på å presentere stoffet slik at det kan gi nyttig informasjon og kunnskap for kommuner og fylkeskommuner som er opptatt av de samme problemstillingene som Tinn har arbeidet med.

Hovedproblemstillingen for studien er:

- Hvilke strategier og virkemidler har Tinn kommune tatt i bruk for å trekke til seg og legge til rette for innflyttere?

I tillegg vil vi også berøre forhold omkring hvilke oppfatninger innflyttere har av disse strategiene og hva som har motivert innflyttere til å flytte til Tinn kommune. Vi har et særlig fokus på såkalte *livsstilsflyttere*. Dette er en gruppe innflyttere som oppgir at grunnen til at de har bosatt seg i Tinn, er ønsket om et alternativ til en urban livsstil.

Studien baseres på informasjon hentet fra følgende kilder:

- Ett fokusgruppeintervju – Nettverkssamling for "livsstilsflyttere i Tinn"
- Tre individuelle intervjuer med innflyttere i Tinn kommune
- Intervju med prosjektleder, kultursjef, plansjef, rådmann og ordfører i Tinn kommune
- Intervju med fylkesarkitekt i Telemark fylkeskommune
- Gjennomgang av skriftlige kilder

Flytting som tema i Tinn kommune – strategi, formål og innhold

Fraflyttingproblematikken i Tinn kommune kan knyttes både til en typisk distriktsproblematikk som vi finner i en rekke norske kommuner og til en mer konkret utvikling som har bakgrunn i byen Rjukans vekst og tilbakegang som industristed. Med Norsk Hydros etablering i Rjukan i 1907 gikk stedet og kommunen fra å være en typisk jordbruksbasert kommune til å bli et arbeidernesamfunn med rask vekst både i sysselsetting og folketall. Veksten i folketall vedvarte frem til første halvdel av 1960-tallet og ble snudd til en tilbakegang pga. omstruktureringer i Norsk Hydro. Nedgangen i folketall varte frem til 1990-tallet og har siden holdt seg relativt stabilt. Kommunene etablerte gjennom dette en bosettingsstruktur som fremdeles på den ene siden er preget av spredte jordbruksbaserte bygder og på den andre siden en industrialisert bykultur.

Kommunens strategi

Kommunens strategi for å øke inn- og tilbakeflytting baserer seg på to pilarer. Den ene er det arbeidet som Kulturavdelingen gjør. Det er en videreføring av prosjekter igangsatt allerede på slutten av 1980-tallet. Disse prosjektene ble ledet av Siri Strandrud. Hun har frem til i dag innehatt stillingen i Kulturavdelingen som er avsatt til å arbeide med denne type spørsmål. Den andre pilaren er å holde en generelt høy kvalitet på kommunens tjenester. Utover dette er det i relativt liten grad utarbeidet en eksplisitt strategi for å øke inn- og tilbakeflytting.

Metoden som Strandrud har utviklet i sitt arbeid er en slags *vertskapsfunksjon for kommunens kontakt med potensielle og reelle innflyttere*. Innflytteren følges opp og hjelpes gjennom hele prosessen fra planen om å flytte til kommunen tar form, via selve den praktiske prosessen med å flytte og etablere seg i kommunen og helt til innflytteren faktisk har kommet inn i og etablert seg i et faglig og sosialt nettverk.

Kvinneprosjektet

Siri Strandrud deltok mot slutten av 1980-tallet på et kurs for kvinnelige etablerere (Kvinner ut på banen) som var finansiert av Distriktenes utbyggingsfond (DU). På oppfordring søkte Strandrud DU om et eget prosjekt for Tinn kommune som en videreføring av dette arbeidet. Det ble det såkalte *kvinneprosjektet*.

Formålet med kvinneprosjektet var å øke næringsaktiviteten blant kvinner i kommunen og legge til rette for at kvinner i økende grad fikk motivasjon og mulighet for å delta i arbeidslivet og/eller

skape sine egne arbeidsplasser. De sentrale aktivitetene i prosjektet var *utdanning* og *bygging av barnehager*.

Arbeidet med i kvinneprosjektet resulterte i en bevissthet om to kritiske faktorer som var viktige for å utvikle arbeidslivet i Tinn. På den ene siden var det behov for tilførsel av høy og relevant *kompetanse* som både kunne gå inn i eksisterende jobber, og som også kunne utvikle og etablere nye virksomheter. På den andre siden så man at de mest sannsynlige innflytterne med høy kompetanse var kommunenes egne *ungdommer* som hadde reist ut for å få seg utdanning. Utfordringen ble å trekke til seg disse.

Ungdom og kompetanse til Tinn

Ideene omkring flytting ble videreutviklet ved Kulturkontoret i Tinn kommune. Det resulterte i et nytt prosjekt kalt "Ungdom og kompetanse til Tinn" ledet av Strandrud. Målsettingene for prosjektet var å:

- *bedre arbeidsmulighetene og arbeidssituasjonen for ungdom i Tinn*
- *tilføre etterspurt stabil kompetanse til Tinn kommune og bedriftene i Tinn*
- *bidra til å minske den skjeve alderssammensetningen i befolkningen i Tinn*

Målgruppen for prosjektet var ungdom med kompetanse, spesielt de med høyere utdanning, i aldersgruppen 20-35 år. Man erfarte raskt at det var viktig ikke bare å fokusere på utflyttet ungdom og tilbakeflyttere, men også på tilbakeflytternes partnere og andre innflyttere uten bakgrunn fra kommunen.

Prosjektet startet i januar 1995 og ble avsluttet i januar 1997, og inngikk som Tiltaksprosjekt i Fylkesplanen for Telemark 1994-1997. Bidragsyterne til prosjektet var SND gjennom Telemark fylkeskommune, Næringslivet i Tinn, SAMORG og Tinn kommune, som var prosjektansvarlig.

I prosjektplanen inngikk en rekke tiltak og aktiviteter, der de viktigste var:

Tiltak for inn- og tilbakeflyttere i Tinn:

- Etablering av "Basen" – et lett tilgjengelig møtested for unge/innflyttere, næringslivet og kommunen, som også skal fungere som informasjonssentral. I tillegg tilbys fri kontorplass til prosjektutvikling. Strandrud har kontorplass her.
- Seminarer for ungdom, innflyttere og tilbakeflyttere – der temaer som boligsituasjon, stedsutvikling, arbeidssituasjon og sosiale og faglige nettverk diskuteres. Metoder er benyttet for å gi innflytterne en følelse av å være en ressurs i lokalsamfunnet, for eksempel ved å

oppfordre deltakerne til å gjennomføre bestemte oppgaver eller knytte kontakter til relevante miljøer i kommunen. (Seminarene startet allerede i 1993 og er avholdt årlig etter dette.)

- Etablering av nettverk for innflyttere – det mest synlige nettverket er ”Trakkelaug”, som er et uformelt sosialt nettverk for innflyttere til kommunen.

Tiltak for ungdom som har flyttet fra Tinn:

- Juletreff for utflyttet ungdom (startet i 1990)
- Kartlegging av utflyttet ungdom
- Informasjonsavis og markedsføring
- Ungdomstreff i Oslo
- Felles stillingsannonser for kommune og næringsliv – Aftenposten, Telemark Arbeidsblad, Varden og Rjukan arbeiderblad

Mange av de aktivitetene som inngikk i prosjektet var videreføringer av tiltak som allerede var i gang, og mange ble også videreført etter prosjektperiodens utløp.

”Prosjektet” fra 1997 og frem til i dag

Selv om prosjektet ble avsluttet i 1997, ble aktivitetene det hadde satt i gang videreført gjennom Kulturavdelingen i Tinn kommune. Videreføringen ble ivaretatt ved at prosjektets leder, Siri Strandrud, gikk over i 50% fast stilling i kommunen. Aktivitetene ble fra da av regnet som en del av den daglige virksomheten ved avdelingen, men arbeidet blir fortsatt kalt ”prosjektet”.

Den viktigste utviklingen av ”prosjektet” fra Ungdomsprosjektet og frem til i dag er en endring i målgruppe for arbeidet. I ungdomsprosjektet ble målgruppen definert som utflyttet ungdom og inn- og tilbakeflyttere i alderen 20-35 år. I ”prosjektet” ble dette etter hvert endret til unge i etableringsfasen i alderen 20-40 år. Denne endringen innebærer en erkjennelse av at det er mest hensiktsmessig å rette oppmerksomheten mot de som er i ferd med eller har avsluttet utdanningsfasen. De største utfordringene med å komme som inn- eller tilbakeflytter til Tinn er knyttet til det å etablere seg. Dette gjelder forhold knyttet både til å etablere seg i arbeidslivet, å etablere seg med en familie i det praktiske hverdagslivet og å etablere seg i et sosialt miljø. Endringen i aldersgruppen gjenspeiler også at dagens unge etablerer seg senere i livsløpet enn tidligere.

Det siste året kan vi se ytterligere en endring i "prosjektets" målgruppe. Fra å ha et relativt bredt fokus på alle inn- og tilbakeflyttere har "prosjektet" rettet stadig mer oppmerksomhet mot det som kalles *livsstilsflyttere*. Dette er en gruppe innflyttere som oppgir at grunnen til at de har bosatt seg i Tinn, er at de ønsker et alternativ til en urban livsstil. Det varierer hvor alternative de ulike innflytterne ønsker å være. Men felles for alle er at de ønsker å bo landlig og at de har valgt bosted og kvaliteter ved bosted før arbeidssted og karriere.

De konkrete tiltakene som er i virksomhet i "prosjektet" i dag er:

- "Basen"
- Seminarer for inn- og tilbakeflyttere
- Nettverk for livsstilsflyttere, der folk som selv definerer seg som livsstilsflyttere møtes (ca 30 stk.). Gruppen er svært sammensatt, blant annet med tanke på hvor lenge de har bodd i Tinn og hvorfor de flyttet dit. Men de fleste har "frie" yrker. De utvikler nå en felles nettside, der mange presenterer seg selv og sitt arbeid.
- "Tråkkelaugget"
- Juletreff for utflyttet ungdom

Strandrud har nå en tilbaketrasket rolle i forhold til både Tråkkelaugget og Juletreffet.

Arbeidsform og metodikk

Arbeidsformen og metodikken som ligger til grunn for arbeidet med inn- og tilbakeflytting i Tinn kommune, kan sammenfattes i fire aktiviteter; *profilere, ta i mot, ha omsorg og motivere*. Arbeidsformen og metodikken er i stor grad utviklet og utført av Strandrud. Hun ser ut til å være en sentral drivkraft i arbeidet. Det foreligger i liten grad en eksplisitt og forhåndsformulert strategi og handlingsplan for arbeidet. Arbeidsformen og metodikken er heller utviklet gjennom flere års praktisk arbeid med inn- og tilbakeflytting og er et resultat av kontinuerlig utprøving og tilpasning.

Profilere

Denne aktiviteten handler om å profilere og markedsføre Tinn kommune som en god kommune å bo og arbeide i. Blant prosjektene som er gjennomført har det vært flere tiltak for å profilere og markedsføre kommunen overfor potensielle inn- og tilbakeflyttere. Eksempler er felles

stillingsannonser, ungdomstreff, informasjonsavis, juletreff og lignende. I tillegg har Strandrud kontinuerlig drevet profilering av Tinn kommune som bosted som kan oppsummeres i tre hovedformer som henger tett sammen.

For det første fungerer hun som en *ambassadør* for kommunen og benytter enhver anledning til å profilere kommunen. Dette gjør hun i ulike sammenhenger og på ulike arenaer som for eksempel på seminarer og konferanser hun inviteres til over hele landet, gjennom aktiv bruk av media og gjennom direkte kontakt med ulike departementer, statlige forvaltingsorganer, fylkeskommuner og andre kommuner. For det andre er teknikken hun bruker for å profilere kommunen å fortelle *de gode historiene om Tinn* på en interessant og troverdig måte, slik at mottakeren faktisk husker og forbinder Tinn med noe positivt. For det tredje benyttes et *personfokus* gjennom å lytte og ta signaler for å få informasjon om hvem som er potensielle inn- og tilbakeflyttere og eventuelt hva som skal til for at de velger å flytte til Tinn.

Ta i mot

Potensielle og reelle inn- og tilbakeflyttere blir ofte tipset om å ta kontakt med Strandrud av andre, eller så tar Strandrud selv kontakt med de hun hører om. Hun fanger ikke opp alle som flytter til kommunen. Et viktig formål er å vise at inn- og tilbakeflytterne er velkomne og at kommunen ønsker å tilrettelegge for at deres ressurser kan utnyttes best mulig. Gjennom denne kontakten kartlegges den enkelte inn- og tilbakeflytters konkrete praktiske og sosiale behov. Det gis informasjon om praktisk tilrettelegging og ulike både offentlige og private tilbud i kommunen, og det formidles direkte kontakt mellom innflytteren(e) og den aktuelle instansen som kan bistå med å løse praktiske problemer i forbindelse med flytting og etablering i kommunen. I mange tilfeller har potensielle inn- og tilbakeflyttere sendt sin CV til kommunen/Strandrud. Hun har videreformidlet kontakt til aktuelle arbeidsgivere.

Ha omsorg

"Hun ringte rundt, inviterte meg med på møter og informerte om ting som skulle skje. "Nå bør du snakke med den og den". Det er vanskelig å målsette det hun har gjort, men jeg vet på magefølelsen hva det har betydd. Det var mange avgjørende steder jeg var til stede på grunn av henne, som jeg aldri ville kjent til, hvis hun ikke hadde drevet gartnervirksomheten sin når det gjelder nettverksdyrkinga." (Kvinnelig innflytter)

Den personlige kontakten og individuelle oppfølgingen er en viktig del av arbeidsformen og metodikken i arbeidet. Gjennom å ha omsorg for hver enkelt inn- og tilbakeflytter blir de som ønsker det selv tatt vare på gjennom informasjon, kartlegging av behov og ikke minst etablering av nettverk. Strandrud har lagt vekt på å etablere både sosiale og faglige nettverk der innflyttere

får kontakt med andre personer som de har forutsetninger for å ha noe felles med. Det innebærer at omsorgen for inn- og tilbakeflytterne ikke stopper etter at den praktiske etableringsfasen i forbindelse med flyttingen er over. Det tas også initiativ til å bringe det enkelte individ i kontakt med faglige og sosiale miljøer for at de også skal kunne trives med å bo i kommunen på litt lengre sikt.

Motivere

Et viktig aspekt ved omsorgen er evnen til å motivere og engasjere den enkelte inn- og tilbakeflytter. Det virker som om Strandrud og Kulturavdelingen som sådann er åpne for nye ideer og prosjekter, og legger til rette for at ideene skal kunne realiseres. Inn- og tilbakeflytterne oppmuntres til å delta i ulike aktiviteter og sosiale sammenhenger. Nettverksbyggingen er sentral i dette arbeidet, der Strandrud er den som definerer målgruppe, utformer formålet, etablerer nettverkene gjennom å invitere og legge til rette og ser til at det kommer i gang i en første fase. Når nettverket er i gang og har fått en egen drivkraft, trekker hun seg ut av arbeidet og lar nettverket leve sitt eget liv. Hun går bare inn igjen i arbeidet dersom det uttrykkes et spesielt ønske om det fra de som deltar i nettverket.

Både det å møte personer med nye ideer på en motiverende og positiv måte og det å sette det enkelte individ inn i et nettverk som passer til interesser og med andre personer som vedkommende føler seg vel med, krever god vurderingsevne og personkunnskap. Dette er personlige egenskaper som er knyttet til evnen til å sette seg inn i og forstå den enkelte persons situasjon og ressurser. En viktig egenskap i dette er evnen til å se det enkelte individ for seg og ikke betrakte inn- og tilbakeflyttere som en homogen gruppe.

Resultater av kommunale strategier

Siri Strandruds "prosjekt"

Inn- og tilbakeflytterne vi har snakket med har hatt ulik grad av kontakt med og dermed nytte av Strandrud og hennes tiltak, slik det går frem av historiene til Amel og Martin, Liv Inger og Toril. Disse var alle i etableringsfasen og flyttet til kommunen mens "prosjektet" har vært i gang. Ingen av dem har vokst opp i Tinn, men har (sviger-)familie der.

Toril gir sterkt uttrykk for nytten av Strandruds arbeid, både i forhold til å kunne bruke Basen i en oppstartsfase, få kontakter i arbeidslivet og å bli koblet til nettverket av livsstilsflyttere. Toril

understreker betydningen av at innflyttere *blir sett* av kommunen, både som ressurspersoner og for å kunne legge best mulig tilrette for de som kommer. *Amel og Martin* har også stor glede av å ha blitt invitert inn i nettverket for livsstilsflyttere. Martin sitter på Basen og har fått både økonomisk og annen støtte for å holde på med Solprosjektet sitt. *Liv Inger* og familien har ikke hatt behov for utstrakt kontakt med Strandrud. Strandrud hjalp dem da de fikk leie et hus av henne i en periode. Liv Inger oppfatter seg ikke som en livsstilsflytter, har familie som sitt viktigste nettverk og jobber i Vegvesenet.

Effekten av arbeidet i forhold til ressursinnsatsen har vært debattert i Tinn kommune, og mange har vært kritiske til at det tilsynelatende ikke er dokumentert målbare resultater av Kulturavdelingens/Strandruds prosjekter. Vi mener at dette kan bero på at det ikke har vært gjort nok for å dokumentere resultater og at det er resultater som er vanskelig å måle. Det kan hende det ville være lettere å "selge" prosjektet overfor politikere og andre dersom det ble utarbeidet en enkel handlingsplan med oversikt over mål, metodikk, tiltak, ressursinnsats og opplegg for rapportering og evaluering.

Vi ser at arbeidet har ført til minst tre typer resultater som er viktig for en liten kommune som Tinn. For det første har det kommet inn- og tilbakeflyttere til Tinn som har blitt oppmerksomme på kommunen og har funnet den attraktiv som bosted på grunn av innsatsen som er gjort. Det er mulig å måle på individnivå hvor mange dette arbeidet har hatt betydning for enten som flyttemotivasjon eller for å bli boende lengre enn opprinnelig planlagt i kommunen. Men det krever at det gjøres en egen undersøkelse i kommunen, fordi det er vanskelig å lese årsaker til flytting ut fra den vanlige flyttestatistikken.

For det andre har arbeidet hatt betydning for etablering av arbeidsplasser i kommunen, ettersom mange av de som har flyttet til kommunen enten har tatt med seg sitt eget arbeid, eller har etablert ny virksomhet i kommunen. Dette er det også mulig å måle, men ettersom det gjelder relativt få personer og få arbeidsplasser vil det ikke være særlig synlig i for eksempel sysselsettingsstatistikk.

For det tredje har arbeidet ført til inn- og tilbakeflytting av personer som har brakt med seg og tilført kommunen nye kulturelle og sosiale aspekter som bidrar til kulturelt mangfold og toleranse for det som er annerledes. Det at det allerede finnes et miljø for alternative livsstiler i kommunen, har av flere blitt beskrevet som et positivt aspekt ved kommunen og som en av flere motivasjonsfaktorer for å flytte til og bli boende i Tinn. Et eksempel på fremveksten av et alternativt miljø er etableringen av en økologisk landsby i Bergskog i Tinn. Strandruds nettverksarbeid har gjort innflyttere oppmerksomme på at alternative miljøer finnes.

Kommunens generelle tjenester

Intervjuene ga inntrykk av at det generelle servicenivået hos kommunens etater var relativt godt. Det gir en positiv effekt i forhold til å få nye og å holde på kommunens innbyggere. Følgende sider ved kommunens tjenester er trukket frem som særlig viktige:

- Spesielt landbruksetatens løsningsvilje i spørsmål om bruksendring og eiendomsforhold nevnes som et positivt aspekt av innflyttere som søker en alternativ livsform. De ønsker ofte å bo på småbruk og lignende. Men på tross av løsningsvilje oppstår det av og til praktiske problemer i forhold til byråkratiske hindringer og tilgjengelighet av småbruk for salg.
- De lave bokostnadene er en viktig motivasjonsfaktor for å bo i Tinn.
- Nærhet til en flott natur er viktig for alle. Det er planer om stor utbygging i området ved Gaustadtoppen. Noen mener dette bidrar til å ødelegge Tinns fortrinn som naturområde og betviler lønnsomheten i prosjektet.
- Det er viktig å opprettholde både grendeskoler og videregående skole.
- Kommunen har valgt å bygge ut et godt velferdstilbud for befolkningen, blant annet med fine bade- og idrettsanlegg. I gruppen av de som definerer seg som livsstilsflyttere reises det kritiske spørsmål til disponeringen av kommunale midler. Dette er tilbud de i liten grad benytter, selv barnefamilier. Samtidig ser man behovet for et levende by- og bygdesamfunn, og innser at andre finner slike tilbud viktige.
- Infrastrukturen, både telenettet, veistandarden og bussforbindelsen bør bli bedre.
- Det er vanskelig å skaffe seg jobb for de som ikke har den med seg.
- Lokale ressurser, som for eksempel kunstnere, kan gjerne bli flittigere benyttet av kommunen.

Hvem flytter til Tinn kommune?

I Tinn kommune ser vi en kombinasjon av motiver der både arbeidsmuligheter og ulike boformer og levemåter er viktige faktorer for å forklare innflytting. Dette har bakgrunn i at det fremdeles er en viss størrelse på arbeidsmarkedet i Rjukan by, noe som fører til at en viss andel av innflyttere kommer for å få seg arbeid og som et ledd i en videre karriereutvikling. Samtidig finner vi en viss

andel innflyttere som har kommet til Tinn for å oppfylle sitt ønske om en annen livsstil enn f.eks. i større byer. Videre har mange en eller annen form for familiære bånd til kommunen.

Kulturelle aspekter har betydning for hvor attraktiv Tinn er som bosted. Både Rjukans særegne industrihistorie og kombinasjonen av bykultur (Rjukan) og bygdekultur (resten av kommunen) blir trukket frem som et positivt element. Flere vi har snakket med i kommunen har gitt uttrykk for at folks generelle holdning til innflyttere og nye kulturformer er mer positiv i Tinn enn det som er vanlig i bygde-Norge. Dette forklares bl.a. med Tinn kommunes og Rjukan bys spesielle historie, der stor inn- og fraflytting har preget samfunnet og skapt et kulturelt mangfold med en relativt høy toleranse for ulike livsstiler og kulturer.

Dersom vi skal systematisere innflytterne i Tinn kommune ut fra hvilket motiv de har for å komme til kommunen finner vi tre typer:

- Innflyttere som kommer for å arbeide
- Innflyttere som søker en alternativ livsstil
- Innflyttere som søker tradisjonelle verdier som familie, trygge oppvekstvilkår og rent miljø

Innflytterne i de to siste gruppene velger bosted og kvaliteter ved bosted før arbeidssted.

Utfordringen for Tinn kommune er å finne ut hvilke typer innflyttere en ønsker å tiltrekke seg. Det vil være et viktig utgangspunkt for å kunne videreutvikle strategier for å profilere seg og å tilrettelegge for de ulike gruppene av innflyttere.

Eksempler: Tre historier om flytting

Historiene til Liv Inger, Toril og paret Martin og Amel gir en smakebit på hvem som velger å flytte til Tinn kommune, hvorfor de kommer, hva som får dem til å bli boende og hvilken nytte de kan ha av kommunens strategiske arbeid overfor innflyttere, med vekt på Siri Strandruds ”prosjekt”.

Historieformen er valgt som et supplement til notatets øvrige form. Siden Siri Strandrud arbeider personrettet, er historieformen særlig godt egnet til å få frem hvordan metodikken fungerer overfor de personene det gjelder.

De fire innflytterne har kommet til Tinn etter at arbeidet til Siri Strandrud ble tatt inn i Kulturavdelingens ordinære virksomhet, under det som likevel blir kalt ”prosjektet”. Da de kom

tilhørte alle den definerte målgruppen for ”prosjektet”; unge i etableringsfasen mellom 20-40 år. De har hatt ulik grad av kontakt med Strandrud og hennes tiltak.

De fire innflytterne har hver sine særegne historier å fortelle. Samtidig belyser historiene noen fellestrekk mellom dem. De belyser også noen generelle temaer som kan være interessante for alle som er opptatt av innflytting til Tinn og andre småkommuner. Noen eksempler på dette er:

Begrunnelsen for å velge Tinn:

- Alle ønsket et annet liv enn det urbane.
- Familieband er viktige som motivasjon for å flytte til Tinn.
- Siri Strandruds arbeid kan være utslagsgivende for å velge akkurat denne kommunen.

Begrunnelsen for å velge å bli (lengre enn planlagt) i Tinn:

- Innflytterne er avhengige av å ha arbeidsinntekt. Men de tenker kreativt i forhold til å finne jobbløsninger som er tilpasset ønsket livsstil, familien og det å kunne fortsette å bo i Tinn.
- Siri Strandruds arbeid kan bidra til at noen blir lengre enn planlagt. Det skjer blant annet ved tilrettelegging for enkeltpersoners arbeid med prosjekter og ved trivselsfremmende tiltak som å skape nettverk.

Betydningen av et mangfoldig miljø:

- Selv om innflytterne karakteriserer seg ulikt i forhold til betegnelsen ”livsstilsflyttere”, peker alle på betydningen av at Tinn kommune er et åpent samfunn, der det er rom for folk med alternative livsstiler og kulturer.
- Siri Strandrud bidrar til at innflyttere som søker alternative miljøer blir introdusert for slike.
- De ulike formene for kreativitet som finnes i de alternative miljøene utgjør et potensiale for kommunen.

Amel og Martins historie

- Det er for sosialt og for dyrt i storbyen

Amel kommer opprinnelig fra en forstad utenfor Paris. Mens Martin har bodd mange steder på Østlandet i oppveksten, og har bodd i byer rundt omkring i inn- og utland de siste ti årene.

Amel og Martin gikk to år på skole i Oslo før de kom til Rjukan. Martin utdannet seg innen film og Amel innen fotografering. De ønsket å flytte fra storbyen for å få ned boutgiftene og for å få ro.

"Vi ble lei. Lei av å bruke så mye tid på å jobbe for å få betalt husleia. Lei av å se på alle menneskene. Man får ikke to minutter til å slappe av der. Det alltid å måtte besøke noen her, eller treffe noen der. Vi levde et veldig sosialt liv, som vi følte tok for mye tid."

Drømmen var å reise til Berlevåg i Finnmark. Dette var før den populære dokumentarfilmen "Heftig og begeistret" gikk på kinoene. De var inspirert av et postkort med bilde av et fyrtårn. Fyrtårnet stod tomt, og Martin og Amel ønsket å bo i det.

"Vi drømte om å drive med foto og film derfra. Vi kunne ha muligheter til å gjøre bare det på heltid fordi det ville være så billig å bo der."

Det unge paret tok med seg sin lille datter og dro til Rjukan som en transitt for å tjene penger til å komme til Berlevåg. De valgte Tinn kommune siden foreldrene til Martin har bodd her de siste ti årene.

Tinn – et blivende sted

Etter å ha bodd på Rjukan en stund fant de ut at det var for dyrt å få sakene opp til Finnmark.

"Vi tenkte: Hvorfor blir vi ikke her og ser hvordan det går? Her er vi i nærheten av farmor og farfar, og det er nær Oslo. Vi kan regulere hvor mye sosial kontakt vi vil ha. Hvis vi har lyst, kan vi besøke venner."

Det er halvannet år siden de flyttet til Tinn. De bor midt i Rjukan sentrum i en leid leilighet. Nå er Berlevågsreisen skrinlagt og de har slått seg til ro, selv om de ikke tenker så langsiktig. Amel tenkte aldri at de skulle bo her da de var på besøk i Tinn.

"Det var for trangt og så videre. Men når vi bor her ser jeg samfunnet innenfra. Jeg ser flere muligheter her enn det var i Oslo. Her kan vi konsentrere oss. I storbyen skjer det så mye."

De er fascinert av Rjukan og historien. Samtidig er naturen, vidda og friluftslivet en viktig dimensjon. De opplever det som godt for barn å vokse opp her.

Paret setter stor pris på å kunne bruke tida til det de selv ønsker - å ha kontroll over tida. Her er husleien så lav at de står friere til å jobbe med egne prosjekter, selv om de for tida ikke driver

med foto- og filmprosjekter. Amel jobber i full stilling som assistent på et sjukehjem. Hun har ideer om å jobbe med foto-opplæring for ungdommer tilknyttet Kameraklubben. Paret har forsøkt å dra i gang en filmklubb på Rjukan. Det slo ikke an. Martin har nettopp startet som journalist i Rjukan Arbeiderblad. I tillegg jobber han aktivt med det han kaller solprosjektet. Amel er også involvert i det prosjektet.

- Det er en menneskerett å ha sol

"Vi var på en fest hos noen arkitekter. Vi hadde akkurat flytta hit, og vi savna sola. Det er ganske naturlig når en bor her! Det kom opp at det ville være mulig å sette opp et speil på fjellet, og sentrere det om torvet. Det ville gi sol på torvet selv når sola er borte fra Rjukan om vinteren."

Dermed var ideen til et solprosjekt født. Martin definerer prosjektet som et kunstprosjekt. Formålet er humanistisk utfra tanken om at det er en menneskerett å ha sol!

"Ideen er ikke unik, jeg tror 95 prosent av de som bor her har den samme ideen. Sam Eyde hadde også en lignende idé som han aldri fikk gjennomført. Det unike er at jeg har muligheten til å jobbe med det."

Martin har mulighet til å jobbe med prosjektet fordi han tok kontakt med kultursjef Øystein Haugan. Haugan tente på ideen og sendte Martin videre til Siri Strandrud. Nå har Martin kontor plass på Basen, med tilgang på internett og telefon. Han har også fått kommunens kunstnerstipend på kr 30 000.

- Livsstilsflytterne er morsomme folk å leke med!

Amel og Martin ble kjent med Siri Strandrud via solprosjektet. Hun inviterte dem med på nettverkssamling for livsstilsflyttere. Amel og Martin mener det har hatt stor betydning for dem og deres trivsel å bli introdusert for denne gruppen.

"Det er interessant å bli kjent med alle de andre freakerne her! Det er de som gjør det interessant å bo her. Det er folk som det er morsomt "å leke med!"

Paret har ikke hatt noen bestemt oppfatning av om de er livsstilsflyttere selv. Men de opplever den gruppen av folk som Siri Strandrud har introdusert dem for som likesinnede. De har glede av å ha sosial kontakt med dem, og de tror at nettverket kan være nyttig i forhold til fremtidige jobbprosjekter.

Fremtid på Rjukan

Martin og Amel er ikke så opptatt av de kommunale tilbudene. De benytter seg av en del av tilbudene, for eksempel kinoen og barnehagen. Men en eventuell nedleggelse av sjukehuset eller kinoen vil ikke føre til at de flytter. De mener det blir gjort mye bra i kommunal regi. Men det tenkes for folkelig, med satsing på idrett osv., i forhold til hva Amel og Martin prioriterer.

"Vi er nok ikke målgruppa for kommunen. Men vi har en form for kreativitet som kan være interessant for dem."

Fremtidsutsiktene er åpne for paret. De ser for seg å ha Rjukan som base fremover, og at de reiser og jobber med folk både i Frankrike og i Norge på prosjektbasis.

Torils historie

- Vi var på leit etter noe annet

"Jeg var ferdig med hovedfagsstudiene på Universitetet i Oslo våren 1996 og skulle søke jobb. Da nullstilte vi. Mannen min, Dag Halvor, sa opp jobben sin. Vi solgte leiligheten og sa opp barnehageplassen. Vi hadde ikke noe å gå til. Vi visste bare at vi skulle ut av Oslo."

Toril vokste opp i rekkehus i en forstad til Gjøvik. Hun dro til Bergen for å studere. Der møtte hun Dag Halvor fra Rjukan. De reiste til Kenya og bodde der 1 ½ år. Så dro de tilbake til Bergen. Der fikk de en datter. Etter å ha bodd i Hardanger en periode flyttet de til Oslo for tre år. Det var der Toril avsluttet sine studier i samfunnsgeografi.

Da den lille familien hadde løst opp i alle tråder, tok de med seg flyttelasset til Tinn. Der kunne de bo kostnadsfritt på det gamle småbruket Bikhøl som Dag Halvor hadde odel på, i ei spartansk stue, uten vann og elektrisitet. Plassen ligger i Haukås/Lurås krets, 35 km fra Rjukan, i dalføret opp mot Imingefjell.

"Vi hadde blinka oss ut Telemark. Da jeg gikk på hovedfag sendte jeg en generell søknad til alle kommunene i Telemark. Da fikk jeg veldig tørre, korte "nei, vi har ikke jobb" – svar fra alle. Bortsett fra Tinn. Fra Tinn fikk jeg et kjemperpositivt, veldig personlig brev fra Siri. Hun skrev at de ville ta i mot oss med åpne armer og at vi var en kjemperessurs. De hadde ikke jobb til meg der og da. Men de hadde Basen som jeg kunne oppsøke, og hun ville gjøre sitt til å sette meg i kontakt med både kommuneadministrasjonen og andre i sitt nettverk. Det er jo veldig deilig å få et sånt svar når man er i en overgangsfase. Den oppmerksomheten gjorde veldig inntrykk, selv om hun ikke lovde noe mer enn de andre."

Tinn - fra transitt til livsprosjekt

På Bikhøl planla de å bo inntil Toril fikk seg jobb et eller annet sted. Dag Halvor er møbelsnekker. Torils jobb var derfor førende for hvor de skulle bo.

"Da vi kom hit ble jeg fanget opp av prosjektet til Siri. Hun inviterte meg med til å arrangere ungdomsseminar. Hun satte meg i kontakt med kommuneadministrasjonen, med næringslivet, med markante personer i samfunnet, og knytta meg opp mot en rekke nettverk. Jeg brukte Basen til å søke jobber. Det var et sted å gå til i en periode hvor jeg ikke hadde noe fast å gå til, og jeg ble kjent med andre som var innom der. Jeg mener at arbeidet til Siri plasserte meg i Tinn mye raskere enn jeg ville klart alene. Siri var en døråpner. Etter 6 måneder hadde jeg jobb her."

Jobben var en treårig prosjektlederstilling for et næringsutviklingsprosjekt. Det at Toril fikk jobb, gjorde at familien valgte å bli boende i Tinn. De satte i gang med å prosjektere og bygge sitt eget hus på eiendommen sin. Og de fikk en datter til.

"Tinn valgte oss, føler jeg. Vi hadde alle antennene ute på at et sted skulle dukke opp, som rommet det som vi lette etter, men som vi ikke visste helt hva var. Det var det Siri greide å formidle. Plutselig åpna det seg noen miljøer og kulturer som appellerte veldig til oss. Etter hvert som tiden gikk, ble fokuset å finne en jobb her. Da det 3-årige engasjementet mitt var over, hadde vi bestemt oss for å bli her for godt."

For å kunne bli boende i kommunen valgte Toril å være selvstendig konsulent. Dermed får hun brukt utdannelsen sin, men hun må være mobil for å få det til. Hun har blant annet et prosjekt i tilknytning til IT Fornebu.

Arbeidet er bare et virkemiddel for å realisere det *egentlige* prosjektet – Bikhøl. Livsprosjektet er å bygge opp stedet og at familien kan leve det livet de ønsker å leve. De ønsker å ha kontroll over tida, ha tid til ungene og fleksibilitet i hverdagen. Målsetningen er å tjene nok penger, ikke mest mulig. Huset Toril og mannen har bygd er basert på økologiske prinsipper. Alt tømmeret er fra egen skog. Det er svært viktig for dem å ha kontroll over hvordan huset er bygd og hvordan det fungerer.

- Vi er livsstilsflyttere som søker noen andre historier

"Miljøet her er lille Grünerløkka! Det er internasjonalt, alternativt, med masse musikk. Det er masse spennende mennesker, som reiser mye og som gjør annerledes ting. De gir meg utrolig mye, fordi de er kjempeforskjellige fra meg. Et kunstnerisk og kreativt miljø."

Om sommeren har de det veldig sosialt, med utefester og treff. Basisen i miljøet dannes av de Toril definerer som eventyrflyttere og livsstilsflyttere.

"Slik jeg definerer det er livsstilsflytterne et nytt fenomen. De som kom på 70-tallet er eventyrflytterne. Deres prosjekt var noe helt annet enn vårt og mye mer omfattende. De tok avstand fra en samfunnsorden, var opprørere. De ga avkall på det moderne, og skulle tilbake til naturen og lære seg alt fra grunnen. De fikk seg gårder, dyrka økologisk, hadde ei ku og en geit og satset på sjølbergning"

Toril definerer seg og mannen som livsstilsflyttere. Hun mener livsstilsflytterne leter etter de andre historiene. Livsstilsflytterne representerer en rekke ulike tekninger, som "de alternative", "mystikerne", "øko-freakene" eller "tilbake-til-tradisjonene-folkene". Det som er felles er at de leter etter noe annet. Livsstilsflytterne ser gjerne opp til eventyrflytterne, men er kanskje ikke villige til å ofre like mye.

"For oss handler det om å få jordfeste. Det å stå ute på tunet når månen er full og skogen kaster kjempelange skygger – da opplever jeg plutselig å være i en årstid. Jeg tror behovet for jordfeste er en reaksjon på den totale valgfriheten som vår generasjon har vokst opp med. Det har løsrevet oss fra alt fordi ingenting er satt."

Toril mener at nærheten til Rjukan er veldig viktig i tilknytning til jobben hennes. Men for familielivet betyr Rjukan lite.

"Det er fascinerende med det nye badelandet. Jeg tror at det å få på plass ulike slags kulturtilbud er kjempeviktig for folks selvfølelse og tro på at det er en fremtid her. Men jeg tror at få av de som jeg definerer som livsstilsflyttere bruker svømmebassenget mye! Det er ikke prinsipielt, men et kjennetegn."

Et samfunn med takhøyde og en fremtid på Bikhol

Toril betegner Tinn som et samfunn med takhøyde, og familien har blitt tatt i mot med åpne armer både av folk, naboer og kommuneadministrasjon. I tillegg til Kulturetaten/Siri Strandrud har Landbrukskontoret vært særlig imøtekommende.

"Vi så hvordan folk som er mye mer annerledes enn det vi er, har blitt integrert og akseptert. Det er et viktig signal. Men de som kom på 70-tallet har banet vei. De har nok vært utsatt for tøffere tak enn oss, både fordi de var mer annerledes og tok mer oppgjør, og fordi tida er annerledes. Det er mer legitimt å tenke nye tanker nå."

Det alternative miljøet som finnes i kommunen er helt avgjørende for at Dag Halvor og Toril velger å satse resten av livet i Tinn. Den andre hovedgrunnen til at de har slått seg til ro er Siri Strandrud og prosjektet hennes. Slik Toril oppfatter det, jobber Strandrud intuitivt og ubyråkratisk. Hun ser enkeltpersonene som kommer til Tinn, hun har omsorg for dem uten å love for mye, og hun har en åpenhet overfor ideer. Det at Strandrud selger Tinn for alt det er verdt i en hver sammenheng er også en vesentlig del av arbeidet. Alt dette har Toril og familien nytt godt av. Nå jobber de aktivt med å tiltrekke seg nye folk til kommunen – av det Toril kaller egoistiske årsaker. De har foreløpig fått en søster og en kamerat til å flytte hit.

Liv Ingers historie

- Vi ønsket et roligere liv i nærheten av familien

Liv Inger er sivilingeniør fra NTH i Trondheim. Hun fikk jobb i Vegdirektoratet i Oslo etter fullførte studier og har jobbet i Vegvesenet siden. Både Liv Inger og mannen Paul er oppvokst i Drammen. Etter å ha bodd i Drammen en stund, flyttet de til et rekkehus i Asker. De har to døtre, som nå er 11 og 7 år. Barn nummer tre er i anmarsj.

Familien trivdes godt i Asker. Likevel vurderte de å flytte til Tinn. Hovedgrunnen til å vurdere akkurat Tinn var at mor til Liv Inger har bodd der de siste 25 årene.

"En av søstrene mine flyttet etterhvert oppover til Tinn. Vi vurderte om vi skulle flytte etter. Vi så på tomtefradeling og så etter jobb. Vi hadde som mål at hvis vi skulle flytte, skulle vi gjøre det før eldstedattera begynte på skolen. Det rakk vi ikke, for det var ingen jobber å få."

Paret søkte mange jobber. Det var særlig viktig at mannen fikk jobb, siden han hadde en fagbakgrunn som gjorde det vanskelig å finne en passende jobb i Tinn.

"Vi hadde nesten slått det fra oss å flytte hit. Men vi syntes det var masete i Asker. Vi merket det særlig på eldstedattera. Hun var stresset og hadde vanskelig for å ta det med ro."

Liv Inger var opptatt av det dårlige ungdomsmiljøet i Asker, og det var et argument for å flytte til Tinn, som hun ser på som et tryggere og mer oversiktlig miljø.

Mannen fortsatte med å søke ledige jobber. For 1 ½ år siden fikk han tilbud om jobb som økonom på sjukehuset. Yngstedattera skulle da begynne på skolen påfølgende høst. De bestemte seg for å flytte. Liv Inger takket ja til et tilbud fra Vegdirektoratet om å fortsette å jobbe for dem med hjemmekontor.

Etablering i Tinn

Familien vil bo i Gauset, som er en dal som strekker seg opp mot Hardangervidda. Bygda har ca 100 innbyggere, deriblant mange barnefamilier og en del innflyttere.

"Her har vi hele familien. Søsteren min og familien bor her, og mamma bor noen kilometer lenger opp. Vi kjenner mange, og det er et godt miljø. Ungene går selv til lekekamerater rundt her. Det er også greit at vi bor i nærheten av det lille kommunesenteret her, Atrå, med både barne- og ungdomsskole, butikk og så videre. Vi slipper å kjøre milevis. Det er svømmehall her nede, bibliotek, ikke noe store greier, men et tilbud som ikke er så langt unna. Skolen her har forresten tatt veldig godt i mot barna."

De forsøkte å få kjøpt et hus. Det var ikke mulig å finne noen som ville selge hus i Gauset-området, selv om det finnes en del tomme hus. Derfor bestemte Liv Inger og mannen seg for å bygge selv. I byggeperioden fikk de leie hus av Siri Strandrud.

"Siri reddet oss. Det er liten vilje til å leie ut hus som står tomme. Heldigvis hadde Siri et hus som stod tomt, som hun egentlig ikke hadde tenkt å leie ut."

Mor til Liv Inger hadde kontakt med Strandrud gjennom nettverksarbeidet hennes. Det førte til at Liv Inger hadde hatt kontakt med Strandrud over flere år. Blant annet hadde hun og mannen sendt sine CVer til Strandrud da de undersøkte jobbmuligheter i kommunen. Det kom det imidlertid ikke noe ut av.

Bortsett fra at de fikk leie huset til Strandrud, har ikke Liv Inger og mannen hatt kontakt med henne.

"Vi har ikke hatt behov for det. Vi har hatt jobbene våre og familien og nettverket vårt."

- Jeg er ikke en livsstilsflytter

Liv Inger har ikke vært med i nettverket for livsstilsflyttere, før hun ble spesielt invitert til å komme på samlingen Siri Strandrud arrangerte for Agderforskning/SERAs prosjekt.

Liv Inger identifiserer seg ikke som en livsstilsflytter. Hun oppfatter livsstilsflytterne som de som ønsker å leve rimelig og i pakt med naturen, og å kunne drive med det de ønsker. Mens hun og mannen har hatt andre grunner til å bosette seg i kommunen.

"Vi også flyttet jo hit for å få en roligere tilværelse. Men vi flyttet vel så mye fordi vi har familien min her."

Rjukan var helt avgjørende for å kunne flytte til Tinn, med kino, badeland, kafeer og andre fritidstilbud. Det var også viktig at det er en videregående skole i Rjukan. Liv Inger savner større utvalg i matbutikkene. Hun ser det som en fordel at Oslo ikke er lenger unna, slik at det går an å ta dagsturer dit ved behov. Dessuten er hun i Oslo omtrent ukentlig på grunn av jobben.

På den andre siden er det viktig å bo et sted som er usjenert og med god plass. De setter stor pris på det etter å ha bodd i et rekkehusfelt rundt et fellestun. Der kunne de sitte ute og se hva naboen spiste til middag. Det er også fint å bo nær naturen og kunne bruke vidda, særlig om sommeren.

Eldstedattera har blitt roligere og flinkere til å konsentrere seg etter at de flyttet fra Asker. Og døtrene har blitt mindre avhengig av å ha lekekamerater rundt seg konstant. Men de er med på flere fritidsaktiviteter nå enn tidligere, og det medfører mye bilkjøring. Dessuten er familien i badeland et par ganger i uka.

Innflyttere får en god mottagelse i kommunen

Selv om familien og nærmiljøet utgjør den sosiale omgangskretsen deres, synes Liv Inger det er veldig positivt at det er mange forskjellige mennesker i kommunen. Hun kjenner til noen av de mest markante personene som ofte betegnes som livsstilsflyttere, og hun synes det er et gode å ha dem i Tinn. Hun har hørt at de er blitt godt mottatt.

"Det at du hører at andre har blitt positivt mottatt et sted, gjør det mer fristende å reise dit selv. En hører fra mange steder at innflytterne drar videre fordi de ikke blir godt mottatt. Det er ikke noe problem her."

Inntrykket er at kommunen, og da særlig landbrukskontoret, nå har en mer positiv holdning til innflyttere enn tidligere, der de legger vekt på tilrettelegging og rask saksgang. Mens Telenor har vært særdeles lite serviceinnstilt, og det er uheldig for Liv Inger som har hjemmekontor.

Fremtid i Gauset

Det er usikkert hvor lenge Liv Inger skal jobbe for Vegdirektoratet med hjemmekontor. Hun ser ulike alternativer for hvor hun da vil jobbe, enten som pendler til Kongsberg eller Notodden, eller at hun for eksempel blir lærer. Familien har slått seg til ro i Gausdal, og så langt de kan se, vil de bli boende.

Hva er overførbart av Tinn kommunes erfaringer?

Tinn kommune holder i følge våre informanter en relativt god kvalitet på sine tjenester. Det er ingen tvil om at dette er en viktig suksessfaktor i arbeidet med å øke inn- og tilbakeflytting til kommunen. På dette området kan kommunen sikkert bidra med nyttige erfaringer for andre kommuner som ønsker å utvikle sitt offentlige servicetilbud.

Vi mener at hele eller elementer av metodikken som er utviklet i Siri Strandruds prosjekter overfor inn- og tilbakeflyttere kan overføres til andre kommuner. For å lykkes er det avgjørende å ha personer med treffende egenskaper som arbeider med dette.

Metodikken er relativt arbeidskrevende. I små kommuner er forholdene oversiktelige og det er snakk om et begrenset antall innflyttere. Effekten av innflytting kan likevel være stor både for folketall, sysselsetting og verdiskapning. I slike kommuner kan det å etablere en vertskapsfunksjon for innflyttere være en god investering.

I større kommuner kan grunntankene i metodikken overføres, men det vil være behov for å organisere arbeidet på en annen måte. Man kan for eksempel velge ut en bydel, en viss gruppe innflyttere eller type arbeidsfelt, og jobbe aktivt med personer i et slikt miljø.

Det vil være en fordel å utarbeide en enkel handlingsplan med oversikt over mål, metodikk, tiltak, ressursinnsats og opplegg for rapportering og evaluering som et ledd i arbeidet. Videre vil det være en fordel å forankre arbeidet i en helhetlig strategi for kommunen, slik at det ikke kun blir enkelte etater som er opptatt av å profilere seg og tilrettelegge for innflyttere.

Vi vil oppsummere fire aktiviteter som kan være viktige punkter i en kommunal strategi for å øke inn- og tilbakeflytting og legge til rette for at innbyggerne som kommer skal trives og forsette å ville bo i kommunen:

- *Profilere* kommunens kvaliteter for å gjøre den interessant for potensielle inn- og tilbakeflyttere
- *Ta i mot* de som kommer og bistå med informasjon og praktiske tilrettelegging i forbindelse med flytting til kommunen
- *Ha omsorg* for de som kommer ved å inkludere hver enkelt i et sosialt og/eller faglig miljø som gjør at de finner seg til rette og føler at de blir sett
- *Motivere* den enkelte til å delta i lokalsamfunnet, for eksempel i utvikling av egne prosjektideer eller ved å knytte kontakter